

iTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

HAFTALIK
EKONOMİ BÜLTENİ
29 TEMMUZ 2024

Ekonomide Son Gelişmeler

03 İSTİHDAMA GENEL BAKIş ARAřTIRMASI

05 ABD-ALMANYA TİCARET SAVAřLARI

06 ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ

08 PARA POLİTİKASI KURULU KARARI

09 HANEHALKI YURT İÇİ TURİZM

10 KAPASİTE KULLANIM ORANI

11 TÜKETİCİ GÜVEN ENDEKSİ

13 SEKTÖREL GÜVEN ENDEKSLERİ

14 REEL KESİM GÜVEN ENDEKSİ

15 İKTİSADİ YÖNELİM İSTATİSTİKLERİ

16 YURT DIřI ÜRETİCİ FİYAT ENDEKSİ

“Türkiye’de En Yüksek İstihdam Artış Beklentisi Taşımacılık, Lojistik ve Otomotivde”

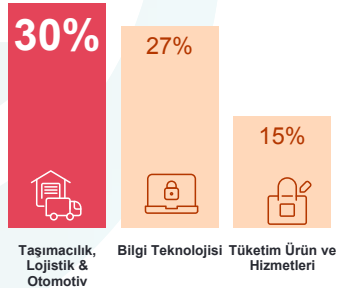
42 ülkeden 40.374 işverenin katılımıyla gerçekleştirilen “İstihdama Genel Bakış Araştırmasının” 2024 yılı üçüncü çeyrek sonuçları açıklandı. İşe alımda artış bekleyen işverenlerin sayısından düşüş bekleyenlerin sayısının çıkarılmasıyla elde edilen net istihdam görünümü (NEO) dünya genelinde %22 olarak belirtildi.

Türkiye’nin ise net istihdam görünümü ise %17 seviyesinde. Bu oran küresel ortalama olan %22 seviyesinin biraz altında kalıyor. Küresel çapta ise Kosta Rika (%35) en yüksek net istihdam görünümüne sahip ülke olarak dikkat çekerken ikinci sırada ise İsviçre’nin (%34) yer aldığı görülüyor.

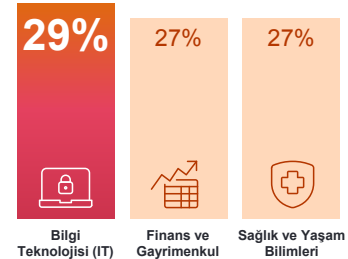
Türkiye’nin bölge bazlı istihdam görünümü sonuçlarına da yer verilen raporda, Karadeniz Bölgesi (%29) Türkiye’de istihdam beklentilerinde en yüksek artış gösteren bölge oldu. Bu sırayı Ege Bölgesi (%21) ve Marmara Bölgesi (%15) takip etti.

Raporda istihdam beklentileri sektörel kırımlara göre de ele alındı. Türkiye’de; taşımacılık, lojistik ve otomotiv sektörü en yüksek istihdam artışı bekleyen sektör olarak öne çıkıyor. Dünya genelinde ise bilgi teknolojileri, finans ve gayrimenkul ve sağlık ve yaşam bilimleri sektörleri önde gelen sektörler arasında yerini aldı.

Sektörel Kırımlara Göre Türkiye’de İstihdam Beklentileri

Sektörel Kırımlara Göre Dünya’da İstihdam Beklentileri

“Yapay Zeka İyimserliği, Kıdem ve Bölgeye Göre Farklılık Gösteriyor”

Sonuçlara göre çalışanların tüm kıdem seviyelerinde yer alan işgücünün çoğu (%65), yapay zekânın işin geleceği üzerinde olumlu bir etkisi olacağına inanıyor. Yapay zekânın benimsenmesi konusunda ise maliyet, gizlilik ve yapay zekâ becerilerinin eksikliği en yaygın zorluklar olarak raporda yerini aldı. Hem dünya genelinde hem de Türkiye’de, yapay zekâ ve makine öğreniminin işgücü üzerindeki etkisi büyük bir iyimserlik ile karşılanırken Türkiye’de yapay zekâyı benimseyen şirketlerin oranı %50 olarak belirtiliyor. Dünya genelinde ise bu oran %48 düzeyinde. Öte yandan, küresel ölçekte işverenlerin %55’i, Türkiye’deki işverenlerin ise %61’i önümüzdeki iki yıl içinde yapay zekâ ve makine öğrenimi nedeniyle çalışan sayılarında artış beklediğini belirtiyor.

Yapay Zekâ ve Makine Öğreniminin Çalışan Sayısı Üzerindeki Tahmini Etkisi

Türkiye Ortalama

 Çalışan sayısında artış	 Çalışan sayısında etkili değil	 Çalışan sayısında düşüş
61%	22%	18%

Dünya Ortalama

 Çalışan sayısında artış	 Çalışan sayısında etkili değil	 Çalışan sayısında düşüş
55%	24%	18%

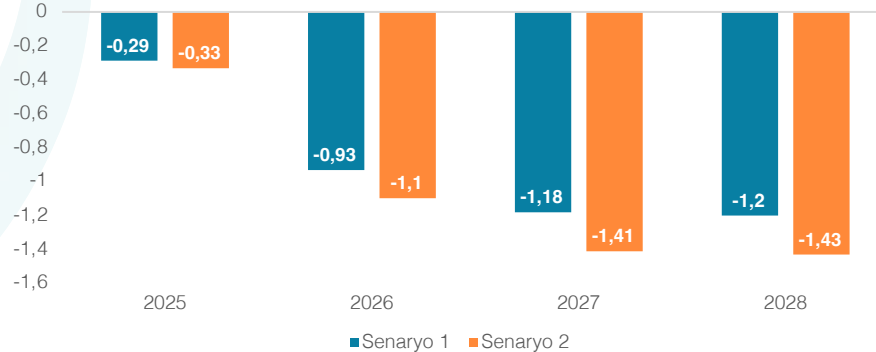
“ABD’nin Ek Tarifeleri Alman Ekonomisini Olumsuz Etkileyebilir”

Önümüzdeki kasım ayında gerçekleştirilecek ABD başkanlık seçimlerinin küresel ekonomi üzerine etkileri tartışılmaya devam ediliyor. Çeşitli sağlık sorunları nedeniyle Joe Biden’ın Demokrat Parti’nin başkanlık adaylığından çekilmesi ve Cumhuriyetçi aday Donald Trump’ın suikast girişimine uğraması, Trump’ın seçimleri kazanmasına yönelik beklentileri artırdı.

Trump’ın daha önceki başkanlık döneminde başta Çin’e karşı olmak üzere başlatmış olduğu ticaret savaşlarının yeniden hiddetlenebileceği de beklentiler arasında. Geçmiş başkanlık dönemi boyunca Almanya’yı eleştiren Trump, AB’den yapılan çelik ve alüminyum ithalatına ek gümrük vergileri getirmiş ve araç ithalatına da daha fazla gümrük vergisi uygulayabileceğini belirtmişti. Tedarik zincirlerinde Çin’e bağımlılığı yüksek olan Almanya için Çin’e uygulanacak gümrük vergileri ayrıca risk oluşturuyor. *Oxford Economics* ve *German Economic Institute* tarafından yapılan çalışmada ise ABD’nin ek gümrük vergisi uygulamasının Alman Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) üzerine potansiyel etkileri değerlendiriliyor.

Senaryo 1’de yer aldığı gibi eğer ABD, Çin’den yapılan ithalat hariç tüm ithalatlara ek %10 tarife uygularsa bu durum Almanya’nın GSYİH’sinin %1,2’sine mal olabilir. Çin’in, ABD ithalatına uyguladığı tarifeyi 40 puan artırarak misilleme yaptığı Senaryo 2’de ise GSYİH’deki değer kaybı %1,43’e ulaşiyor.

Tarifelerin Alman GSYİH’si Üzerine Etkileri (%)

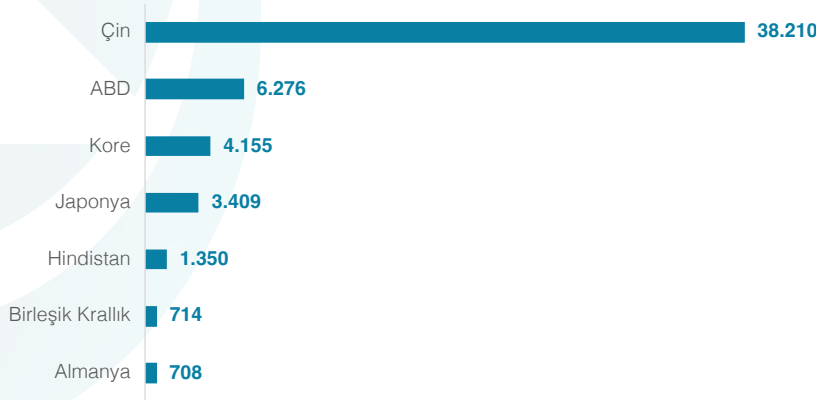

“Son 10 Yılda Üretken Yapay Zekâ Patent Aileleri Sayısında %1809 Artış”

Geçtiğimiz haftalarda Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) tarafından yayımlanan Üretken Yapay Zekâ Patent Durum Raporu, 2014-2023 dönemine ait üretken yapay zekâ alanındaki patent ve bilimsel yayın sayılarını kapsamlı bir şekilde ele alıyor. Rapora göre son 10 yılda üretken yapay zekâ alanındaki patent ailelerinin sayısı 2014'te sadece 733 iken 2023'te 14.000'in üzerine çıktı. Aynı dönemde patent sayılarından daha hızlı artış gösteren bilimsel yayınların sayısı ise 2014 yılında 166 iken 2023 yılında 34.000'e yükseldi.

Ülke bazlı karşılaştırmada, 38.210 üretken yapay zekâ patent aile sayısı ile Çin lider konumda yer alıyor. Ayrıca 2014-2023 döneminde yayımlanan tüm üretken yapay zekâ patent ailelerinin %70'ine sahip olan Çin'in, patent sayısı bakımından en yakın rakibi olan ABD'ye yaklaşık altı kat fark attığı görülüyor. 2014-2023 döneminde patent aile sayılarındaki yıllık ortalama artışların Hindistan için %56 ve Çin için %50; Birleşik Krallık ve Japonya için ise bu oranların sırasıyla %13 ve %12 olduğu görülüyor.

Üretken Yapay Zekâ Patent Aileleri Sayısının Ülkelere Göre Karşılaştırılması, 2014–2023

“

Patent ailesi benzer veya aynı teknik içeriği kapsayıp bir veya daha fazla öncelik belgesini paylaşan bir dizi patent başvurusunu ifade eder.

”

“Üretken Yapay Zekâ Uygulamalarının En Yaygın Kullanıldığı Alan Yazılım”

Son yıllarda üretken yapay zekâ alanındaki patent ve yayın sayılarında dramatik bir artış yaşandı. Özellikle üretken yapay zekâ alanındaki patentlerin %25'inden fazlası ve bilimsel makalelerin %45'inden fazlası yalnızca 2023 yılında yayımlandı. Bu yaşanan gelişmeler üretken yapay zekânın önümüzdeki yıllarda hızla gelişmeye devam edeceğini ortaya koyuyor.

Yeni ürünler üretmeye ve hizmetler sunmaya katkı sağlayan üretken yapay zekânın uygulama alanları yazılımdan sanayiye, bankacılıktan tarıma kadar geniş bir yelpazeye yayılıyor. Yazılım, üretken yapay zekâ uygulamalarının en yaygın olduğu alanların başında gelirken sanayi ve üretim beşinci sırada yer alıyor. Son on yılda yaşanan gelişmeler ve üretken yapay zekânın kullanım alanlarının çeşitliliğinin artması bu teknolojinin gelecekte daha fazla sektöre yayılacağını gösteriyor. Bu da iş dünyasındaki dönüşümün hızını artırarak küresel rekabet ortamını daha da alevlendirecek gibi duruyor.

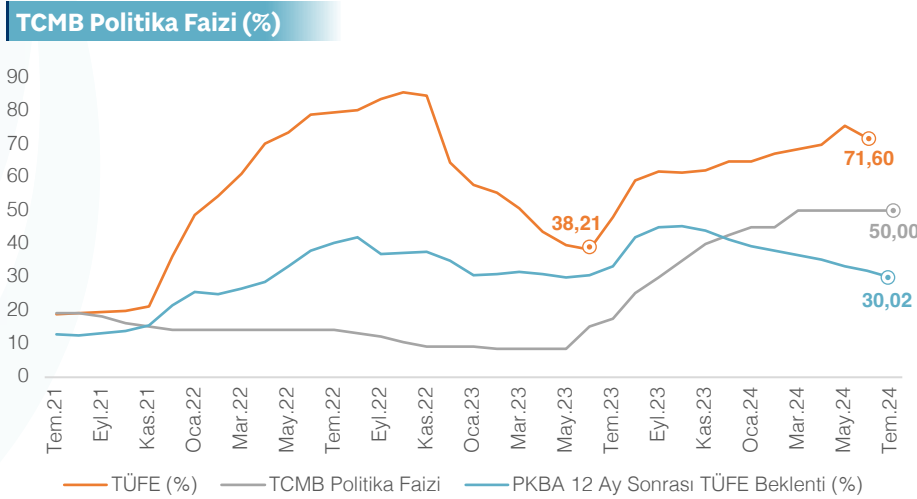
Uygulama Alanlarına Göre Üretken Yapay Zekâ Patentlerin Sayısı (2014-2023)

“Merkez Bankası Faizi Sabit Tuttu”

Merkez Bankası temmuz ayı politika faizini piyasa beklentilerine paralel biçimde %50 seviyesinde sabit tuttu. Geçtiğimiz dört aydır politika faizini %50 seviyesinde sabit tutan Banka, enflasyonda belirgin ve kalıcı bir bozulma öngörülmesi durumunda ise para politikası duruşunun sıkılaşacağını belirtti.

Haziran ayı için yıllık enflasyon %71,6 seviyesinde gerçekleşirken Merkez Bankası tarafından yürütülen Piyasa Katılımcıları Beklenti Anketi'nin 12 ay sonrası TÜFE beklenti sonucu %30,02 olarak gerçekleşti.

Kaynak: TCMB ve TÜİK

“Yerli Turistlerin Yurt İçinde Yaptıkları Seyahat Harcamalarında %103,2 Artış”

Ocak, şubat ve mart aylarından oluşan I. çeyrekte, yurt içinde ikamet eden 8 milyon 262 bin kişi seyahate çıktı. Bir ve daha fazla geceleme kaydı ile ülke içinde yapılan toplam seyahat sayısı bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %2,3 azalarak 9 milyon 854 bin seyahat olarak kaydedildi. Yerli turistlerin yurt içinde yaptıkları seyahat harcamaları bir önceki yılın aynı çeyreğine göre %103,2 artarak 45 milyar 262 milyon 452 bin TL oldu. Bu harcamaların %95,6'sını 43 milyar 273 milyon 587 bin TL ile kişisel harcamalar, %4,4'ünü 1 milyar 988 milyon 864 bin TL ile paket tur harcamaları oluşturdu. Seyahat başına yapılan ortalama harcama ise 4 bin 593 TL olarak gerçekleşti.

I. çeyrekte harcama türlerinin toplam seyahat harcamaları içerisindeki dağılım oranları içinde en fazla paya %33,3 ile yeme ve içme harcamaları sahip oldu. Toplam seyahat harcamalarından ulaştırma harcamaları %28,8'lik, konaklama harcamaları ise %10,9'luk pay aldı. Bu harcama türlerinin geçen yılın aynı dönemine göre değişim oranları incelendiğinde yeme ve içme harcamalarında %91,4, ulaştırma harcamalarında %80,8 ve konaklama harcamalarında %127,3'lük artış tespit edildi. Seyahate çıkış amaçlarında ilk sırada %64 ile yakınları ziyaret, ikinci sırada %22,5 ile gezi, eğlence, tatil, üçüncü sırada ise %6,6 ile sağlık yer aldı.

Seyahate Çıkan Kişilerin Seyahat Harcamaları, I. Çeyrek: Ocak-Mart, 2024

Yıl	Çeyrek	Toplam Harcama (Bin TL)	Değişim Oranı (%)	Paket Tur Harcaması (Bin TL)	Değişim Oranı (%)	Kişisel Harcama (Bin TL)	Değişim Oranı* (%)	Seyahat Başına Ortalama Harcama (TL)
2023	Yıllık	229.795.451	101	20.667.298	91,8	209.128.153	102	3.739
	I	22.271.455	82,8	1.223.819	83,9	21.047.636	82,7	2.207
	II	47.792.417	142,5	4.480.889	177,4	43.311.528	139,4	2.971
	III	113.996.644	79,9	11.753.665	63,8	102.242.978	82	4.794
	IV	45.734.935	140	3.208.924	143,5	42.526.011	139,7	3.974
2024	I	45.262.452	103,2	1.988.864	62,5	43.273.587	105,6	4.593

Kaynak: TÜİK

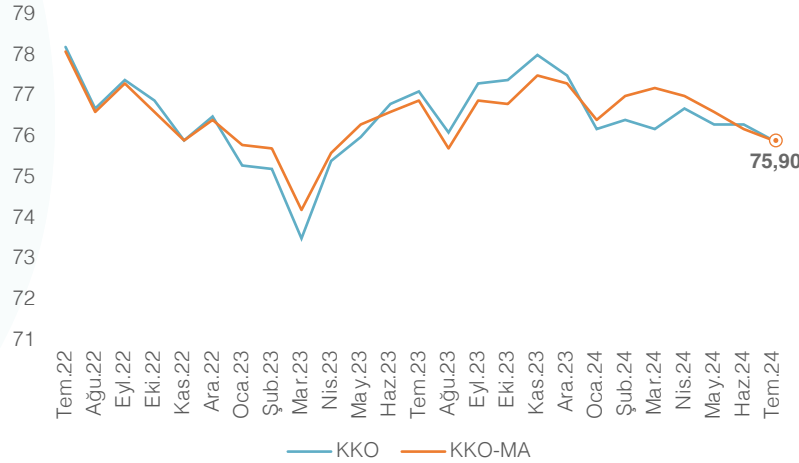
Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

*Değişim oranı: Bir önceki yılın aynı dönemine göre hesaplanmaktadır.

“Kapasite Kullanım Oranı Son 11 Ayın En Düşüğüne Geriledi”

İmalat sanayisi genelinde mevsimsel etkilerden arındırılmış kapasite kullanım oranı (KKO-MA) temmuz ayında bir önceki aya göre 0,3 puan azalarak %75,9 olarak kaydedildi. Mevsimsel etkilerden arındırılmamış kapasite kullanım oranı ise bir önceki aya göre 0,4 puan azalış göstererek mevsimsel etkilerden arındırılmış değerle aynı seviyede gerçekleşti.

KKO ve Mevsimsel Etkilerden Arındırılmış KKO (%)

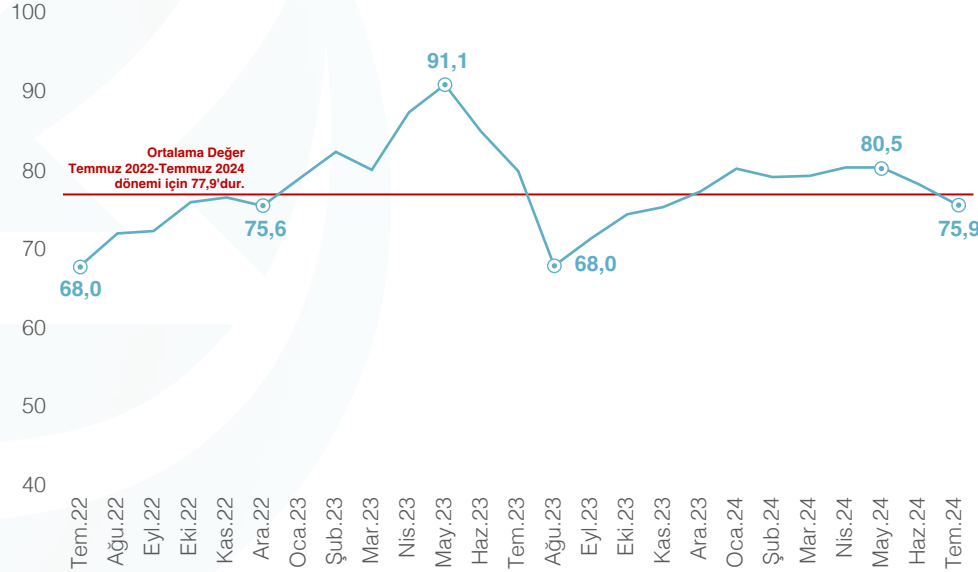

Kaynak: TCMB

“Tüketici Güveninde Aylık %3,1’lik Düşüş”

Tüketicilerin geleceğe dair beklentilerini ölçmek için önemli bir gösterge niteliği taşıyan Tüketici Güven Endeksi, mart ayı ile birlikte toparlanmaya başlamış ve nisan ayında 80,5 seviyesine kadar yükselmişti. Haziran ayında bu görünümün bozulmasıyla 78,3 seviyesine kadar gerileyen endeks, temmuz ayında da düşüş eğilimini sürdürerek %3,1’lik azalış ile 75,9 olarak gerçekleşti. Bu değer, ilgili endeksin 2024 yılı içerisinde ulaştığı en düşük değer olarak kaydedildi.

Tüketici Güven Endeksi

“ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) iş birliği ile yürütülen endeks hesaplamasına göre endeks 0-200 arasında değer almaktadır. Endeksin **100’den büyük olması tüketici güveninde iyimser durumu, 100’den küçük olması ise kötümser durumu** ifade etmektedir. ”

“Genel Ekonomik Durum Beklentisinde %7 Oranında Azalış”

Gelecek 12 aylık dönemde genel ekonomik durum beklentisi bir önceki aya göre %7 oranında azalarak 70,8 olarak gerçekleşti. Öte yandan şubat ayından bu yana düşüş eğiliminde olan gelecek 12 aylık dönemde dayanıklı tüketim mallarına harcama yapma düşüncesi, temmuz ayında %2,6’lık artış ile 96,5 seviyesine ulaşarak son 12 aylık ortalamanın üzerinde seyretti.

Tüketici Güven Endeksi, Alt Endeksleri ve Değişim Oranları, Temmuz 2024

	Endeks		Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı (%)	
	Haziran	Temmuz	Haziran	Temmuz
Tüketici Güven Endeksi	78,3	75,9	-2,7	-3,1
Mevcut Dönemde Hanenin Maddi Durumu	63,8	60,4	-2,2	-5,4
Gelecek 12 Aylık Dönemde Hanenin Maddi Durum Beklentisi	79,2	75,9	-4,4	-4,2
Gelecek 12 Aylık Dönemde Genel Ekonomik Durum Beklentisi	76,1	70,8	-2,8	-7,0
Gelecek 12 Aylık Dönemde Dayanıklılık Tüketim Mallarına Harcama Yapma Düşüncesi	94,0	96,5	-1,6	2,6

Kaynak: TÜİK

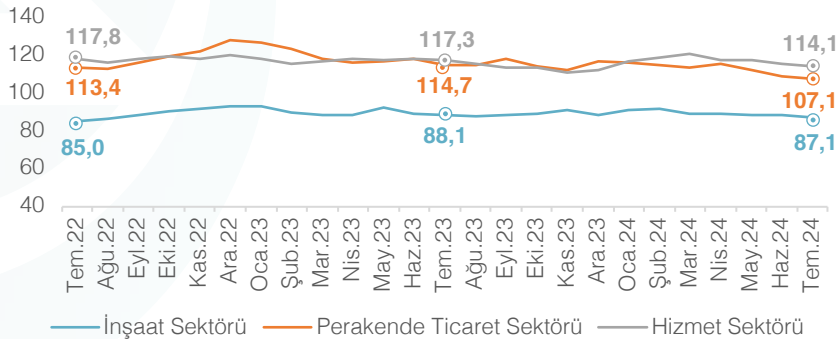
“Güven Endeksi Değerleri Tüm Sektörlerde Geriledi”

Mevsim etkilerinden arındırılmış sektörel güven endeksi temmuz ayında bir önceki aya göre tüm sektörlerde düşüş kaydetti. İlgili ayın sonuçlarına göre hizmet sektöründe %1,1, perakende ticaret sektöründe %1,5 ve inşaat sektöründe ise %0,9 oranında azalış meydana geldi.

Endekslerin alt kırılımlarına bakıldığında, hizmet sektöründe sadece gelecek 3 aylık dönemde hizmetlere olan talep beklentisinde geçen aya göre %1,2 oranında artış kaydedildi. Öte yandan son 3 aylık dönemde iş durumu %1,9 ve son 3 aylık dönemde hizmetlere olan talep ise %2,6 oranında azaldı.

İlgili ayda diğer endeksler içerisinde en düşük değere sahip olmaya devam eden perakende ticaret sektöründe, son 3 aylık dönemde iş hacmi-satışlar %6,2 oranında azalırken mevcut mal stok seviyesinde %2,8 artış izlendi. İnşaat sektöründe gelecek 3 aylık dönemde toplam çalışan sayısı beklentisinde %0,9, alınan kayıtlı siparişlerin mevcut düzeyinde ise %1 azalış görüldü.

Sektörel Güven Endeksleri

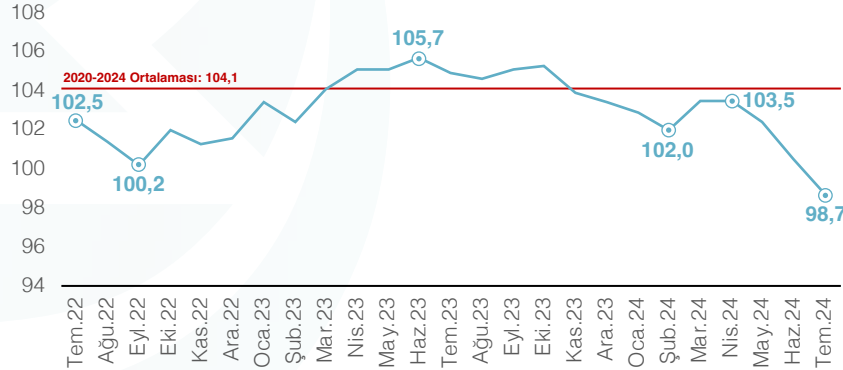

“Endeksin 100'den büyük olması sektörün mevcut ve gelecek döneme ilişkin iyimserliğini, 100'den küçük olması ise kötümserliğini göstermektedir.”

“Reel Kesim Güveninde Son Dört Yılın En Düşük Değeri”

Mevsimsellikten arındırılmış Reel Kesim Güven Endeksi'nin (RKGE-MA) nisan ayı sonrasında başlayan azalışı sürüyor. Temmuz ayında bir önceki aya göre 1,8 puanlık azalış gösteren endeks 98,7 seviyesine geriledi. Bu değer, ilgili endeksin 2020 yılı temmuz ayından bu yana gördüğü en düşük değer olarak gerçekleşti. Mevsimsellikten arındırılmamış Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE) ise bir önceki aya göre 2,5 puan azalarak 100,3 olarak kaydedildi.

Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE-MA)

Kaynak: TCMB
Mevsimsel etkilerden arındırılmıştır.

“

RKGE=100: Anketin kapsadığı reel kesim temsilcileri tarafından yapılan değerlendirmelere göre ekonomik faaliyetlere ilişkin istikrarlı görünüm.

RKGE>100: Anketin kapsadığı reel kesim temsilcilerinin ekonomik faaliyetlere ilişkin güvenin arttığı (iyimser) görünüm.

RKGE<100: Anketin kapsadığı reel kesim temsilcilerinin ekonomik faaliyetlere ilişkin güvenin azaldığı (kötümser) görünüm.

”

“Yıllık ÜFE Beklentisi 51,8 Seviyesinde”

Endeksi oluşturan anket sorularına ait yayılma endeksleri incelendiğinde, endeksi artış yönünde etkileyen bileşenlerin mevcut mamul mal stoku, gelecek üç aydaki üretim hacmi ve gelecek üç aydaki ihracat sipariş miktarına ilişkin değerlendirmeler olduğu görülüyor.

Son üç aydaki toplam sipariş miktarı, genel gidişat, sabit sermaye yatırım harcaması, mevcut toplam sipariş miktarı ve gelecek üç aydaki toplam istihdama ilişkin değerlendirmeler ise endeksi azalış yönünde etkiliyor.

Sonuçlara göre gelecek on iki aylık dönem sonu itibarıyla yıllık ÜFE beklentisi bir önceki aya göre 1,8 puanlık azalış ile yüzde 51,8 seviyesinde gerçekleşti. Ortalama birim maliyetlerde, gelecek üç ayda artış olacağını bekleyenler ile son üç ayda artış olduğunu bildirenler lehine olan seyrin zayıfladığı belirlenirken, gelecek üç aydaki satış fiyatına ilişkin artış yönlü beklentilerin ise güçlendiği gözleniyor.

İktisadi Yayılım Anketi Sonuçlarına İlişkin Gelişmeler, Temmuz

	Son Üç Ay	Mevcut Durum	Gelecek Üç Ay
Üretim Hacmi	↓ ↓		↑ ↓
Toplam Sipariş Miktarı	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓
İç Piyasa Sipariş Miktarı	↓ ↓	↓ ↓	↓ ↓
İhracat Sipariş Miktarı	↓ ↓	↓ ↑	↓ ↓
Toplam İstihdam			↓ ↓
Ortalama Birim Maliyet Satış Fiyatı	↓ ↑		↓ ↓
Satış Fiyatı			↑ ↓

Kaynak: TCMB

“

İktisadi Yönelim Anketi ile üretim girdilerinin maliyetleri ve satış fiyatları hakkında imalat sanayinin beklenti ve gerçekleştirmelerini takip etmek mümkündür.

”

“

• Kısa oklar bir önceki aya göre (aylık) değişimleri, uzun oklar ise bir önceki yılın aynı ayına göre olan (yıllık) değişimleri göstermektedir.

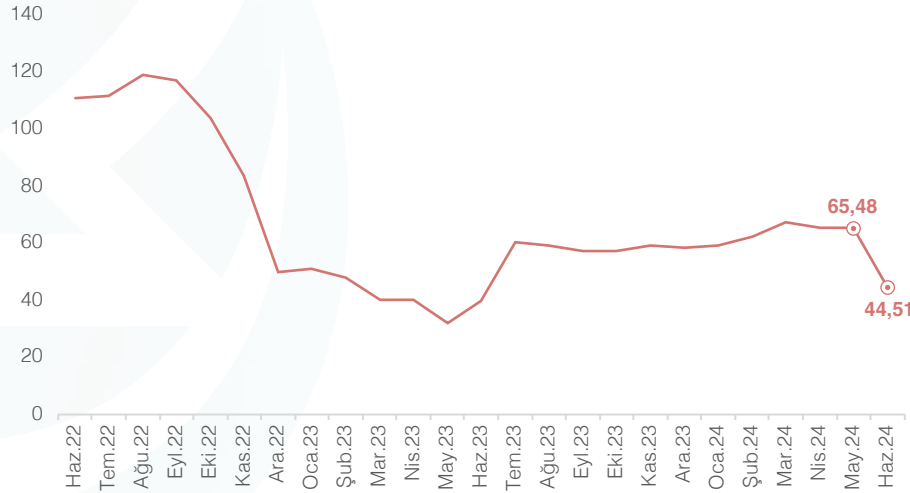
• Maliyet ve satış fiyatı değişkenleri dışındaki değişkenlerde lacivert oklar artışı, kırmızı oklar ise azalışı göstermektedir.

”

“YD-ÜFE’de Yıllık %44,51 Artış”

YD-ÜFE haziran ayında bir önceki aya göre %0,97, bir önceki yılın aynı ayına göre %44,51 oranında artış gösterdi.

YD-ÜFE Yıllık Değişim Oranları

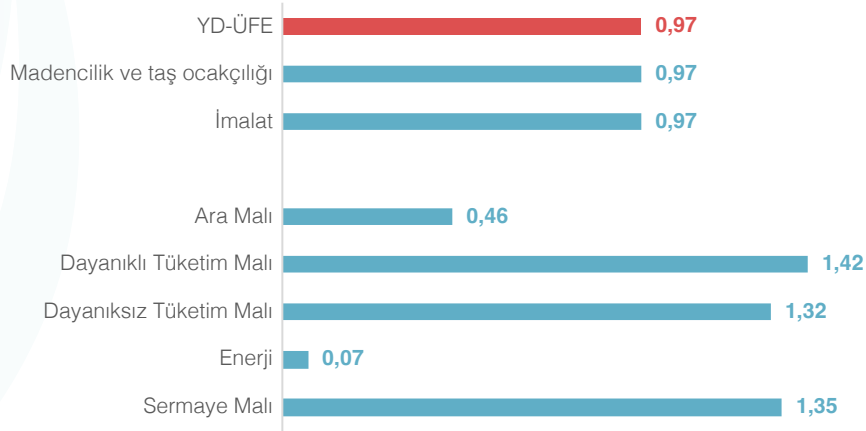
Kaynak: TÜİK

“YD-ÜFE ülke içerisinde üretimi yapılan ve yurt dışına satışı konu olan ürünlerin üretici fiyatlarındaki değişimi göstermektedir.”

“YD-ÜFE İmalat Ürünlerinde Aylık %0,97 Artış”

Sanayinin sektörlerindeki aylık fiyat değişimleri incelendiğinde madencilik ve taş ocakçılığında %0,97, imalatta %0,97 artış gerçekleştiği görülüyor. Ana sanayi gruplarında ise ara mallarında %0,46, dayanıklı tüketim mallarında %1,42, dayanıksız tüketim mallarında %1,32, enerjide %0,07 ve sermaye mallarında %1,35 artış kaydedildi.

YD-ÜFE Aylık Değişim Oranları

Kaynak: TÜİK

İTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tasarım ve Hazırlık | Stratejik Araştırmalar Merkezi

itosamkurumsal

www.itosam.org.tr